

'Voor bewoners én bedrijven aantrekkelijk zijn'

Nermina Kundić
wethouder

'Samen prioriteit geven aan energie'

Michiel van der Bent
directeur D-Box

STAB THEMA-KRANT VOOR ONDERNEMERS, VASTGOEDEIGENAREN EN BRANCHEORGANISATIES

NU &
TOEKOMST

Op naar toekomstbestendige bedrijventerreinen richting 2033

Voor de troepen uitlopen dat typeert Jan Ros, directeur van La Coquerie. Hij staat hij op het punt om een lokale energiehub te worden; een krachtige stap in duurzaamheid. Hij daagt anderen uit om ook stappen te ondernemen op duurzaamheidsgebied, want passief afwachten behoort tot het verleden.

Het energie-initiatief van Jan Ros

'Laten we vooruitdenken en vooruitgaan'

"Als ondernemer denk je vooruit. Je wil als bedrijf groeien en daarmee vergroot automatisch ook de energiebehoefte. Daarom heb ik tien jaar geleden een verzwaring van energie aangevraagd en al een grote, zwaardere kabel gelegd. Dus vooruitgedacht en vooruit geïnvesteerd. Nu wil ik deze gebruiken en zegt mijn energieleverancier dat er een transportbeperking is voor de komende vijf jaar. Dat gaat mij niet gebeuren dacht ik, dus ik ben zelf naar een oplossing gaan zoeken."

Zichtbaar maken energieverbruik

"Ik heb twee batterijen aangeschaft, elk geplaatst in een kast. Iedere batterij levert 30 kilowatt per batterij aan stroom. De energie die in deze batterijen 's nachts wordt opgeslagen, gebruiken we de volgende dag voor de productie. De stroomcapaciteit is 'real time' zichtbaar. Op de pc maar ook fysiek, in de vorm van een stoplicht zodat het ook voor de productiemedewerkers tastbaar wordt. Er is voldoende capaciteit, bij de kleur groen. Wanneer er een

tekort aan energie ontstaat, springt het digitale en fysiek stoplicht op oranje en dan vangt de batterij dit op. Komt het energieverbruik boven de 130 kilowatt dan gaan we in het rood, dan gaat het alarm in de keuken af en moeten we tijdelijk afschalen door bijvoorbeeld een oven uit te zetten."

Samen investeren, onze krachten bundelen en realistische plannen maken om duurzame doelen te bereiken

Zeecontainer gevuld met batterijen

"De toenemende vraag aan energie, is een gedeeld probleem van ondernemers. Omdat ik nog ruimte op mijn terrein heb, bouw ik nu een soort zeecontainer met extra veel batterijen die een opslagcapaciteit hebben van 450 kilowatt en een werkvermogen van 120 kilowatt. Met 250 zonnepanelen, die ik op mijn dak ga leggen, laden deze hun energie in die batterijen. Een deel hiervan ga ik zelf gebruiken, zodat ik minder hoeft af te nemen bij de energieleverancier. Dat wat overblijft aan vermogen, deel ik met andere geïnteresseerde ondernemers."

Rails en rugdekking

"Velen zijn enthousiast over dit project en willen meeliften, maar wie legt de rails en biedt rugdekking? Bij de Green Deal die getekend werd door o.a. de Rabobank en de gemeente, zijn mooie intenties vastgelegd. Ik wil graag verduurzamen en hiervoor investeren, maar wie geeft mij rugdekking? Zo hoopte ik op een borgstelling vanuit de gemeente en ging ik in gesprek met de Rabobank over de financiering, maar ik kreeg bij beiden nul op mijn rekest. Dan vraag ik mij af waarom teken je dan zo'n deal? Is er wel goed nagedacht over welke rol men überhaupt voor ondernemers kan betekenen? Men wil dat alle risico's volledig afgedekt zijn en legt die verantwoordelijkheid neer bij de ondernemer. Dat klopt niet. De kortste klap voor mij zou nu zijn, de elektra-ovens er weer uit te doen en terug naar gas, maar dat is achteruitlopen en dat wil ik niet!"

Vooruitdenken en vooruitgaan

"In mijn ideaalplaatje voor 2033 wil ik van betekenis zijn voor mensen in mijn omgeving, ik wil helpen en mijn opgedane kennis delen. Laten we samen vooruitkijken naar de uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en energie. Laten we anders gaan handelen, niet alleen de gemeente, de bank, maar ook wij als ondernemers. Samen investeren, onze krachten bundelen en realistische plannen maken om duurzame doelen te bereiken, met StAB als inspirerend platform. Iedereen kan het verschil maken door bij te dragen aan onze omgeving voor collectieve vooruitgang."

Noot vanuit de redactie

Het aangaan van een dialoog, werkt! Bij het ter perse gaan van deze krant kreeg Jan Ros bericht van de gemeente. Het college van B&W gaat een garantiefaciliteit maken voor ondernemers met 'duurzame' ambities. Ook heeft de huisbankier (ING) van Jan haar nek uitgestoken, waardoor de financiering nu een feit is.

La Coquerie is sinds 2009 producent van verse (biologische) quiches, soepen, pies en andere verse maaltijden voor de Nederlandse en Europese markt. La Coquerie staat voor mens en maatschappij. Er werken 30 medewerkers waarvan enkelen met een afstand tot de arbeidsmarkt. www.lacoquerie.nl

Wethouder Nermina Kundić

Arnhem wil voor bewoners én bedrijven aantrekkelijk zijn

Het aantal inwoners in Arnhem groeit in de komende jaren van zo'n 166.000 naar circa 177.000 in 2030. Niet alleen het aantal woningen moet dan meegroeien, maar ook het aantal banen. 'Het is van belang om de groei van onze stad op een goede manier te laten verlopen, zodat Arnhem voor inwoners én bedrijven aantrekkelijk blijft', zegt Nermina Kundić, wethouder Economie in Arnhem.

Enorme diversiteit

Om te zorgen dat het aantal banen meegroeit met de stijging van het inwoneraantal, is het nodig om aantrekkelijk te blijven voor bedrijven. Of het nu gaat om bedrijventerreinen, industrieterreinen, kantorenparken of winkelgebieden. Dit levert weer een enorme diversiteit aan banen op voor de groeiende stad.

Het komt vaak voor dat er verschillende soorten bedrijven op dezelfde locatie te vinden zijn. Denk eens aan winkelgebieden; hier zie je winkels, horeca, kantoren en woningen door elkaar heen. Dat is vaak prima, maar in sommige gevallen juist niet wenselijk. In de recent opgestelde Visie Werklocaties en de Kantorennota staat hoe de gemeente Arnhem hier naar kijkt. Naast aandacht voor bedrijven, is hierin ook gedacht aan inwoners. "We moeten woningen bouwen én banen creëren, terwijl de ruimte beperkt is. Daarom moeten we heel goed kijken op welke plekken in de stad we wat willen ontwikkelen en behouden", zegt wethouder Kundić.

Eigen voorkeuren

Zowel bedrijven als inwoners hebben hun eigen voorkeuren. Zo zoeken bedrijven die op zoek zijn naar kantoorruimte, die in toenemende mate op plekken die heel goed met het openbaar vervoer bereikbaar zijn en dichtbij voorzieningen liggen. Zoals station Arnhem Centraal. Kantoren op minder gewilde plekken kunnen dan mogelijk worden omgebouwd naar woningen. Industrieterreinen met bedrijven die milieuhinder veroorzaken, ziet de gemeente het liefst terug aan de rand van de stad, en niet te dichtbij woonwijken. Kundić: "Bedrijven in de circulaire economie en energie hebben vaak een werkomgeving nodig waarbij alleen het werk zelf centraal staat. De binnenstad daarentegen, transformeert zich steeds meer naar een gebied waar recreëren, werken en wonen samenkomen. Met al deze ontwikkelingen houden we rekening."

Green Deals

Duurzaamheid is in Arnhem een belangrijk thema, ook kijken we naar het vestigingsklimaat. Kundić: "We willen bedrijventerreinen een kwaliteitsimpuls geven zodat ze weer toekomstbestendig zijn. En we gaan aan de slag met verduurzaming, onder meer door Green Deals te sluiten. Dat hebben we eerder al gedaan met kantorenpark Gelderse Poort, bedrijventerrein IJsseloord 1 en Nieuwe Haven."

Door middel van Green Deals kunnen bedrijven en de gemeente elkaar helpen met duurzaamheidsvraagstukken, waardoor het makkelijker wordt om aan duurzaamheidseisen te voldoen. Ook kunnen beide partijen profiteren van subsidies, het collectief opwekken van eigen energie en nog veel meer andere duurzame ontwikkelingen. Kundić geeft aan: "We sluiten Green Deals vanuit de overtuiging dat het versnellen van de energietransitie nu essentieel is, én dat dat juist in deze regio hand in hand kan gaan met het versterken van de economie. Zeker in Arnhem levert dat ook nog eens een bijdrage aan onze lokale economie."

Uitdagingen

Kundić benadrukt het belang van samenwerken: "Bij zulk soort ambities komen veel uitdagingen kijken. Het wordt ook niet makkelijker gemaakt door de nasleep van corona, de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis. Ook het nijpende tekort aan goed geschoold personeel zorgt voor grote uitdagingen. De samenwerking tussen bedrijven, onderzoeks- en opleidingsinstituten en de overheid is in zulke tijden nog waardevoller."

Met de campagne **Arnhem Aan** ondersteunt de gemeente ondernemers wanneer het gaat om verduurzamen en hoge energierekeningen. Kijk op arnhemaan.nl/ondernemer voor meer informatie en de mogelijkheden.

NIEUWE STAB BESTUURDER

Claudia Esman stelt zich voor

Met plezier stel ik mij voor! Ik ben Claudia Esman en directeur en mede eigenaar van Deko Holland. Bij Deko Holland maken we de beste snijmachines op bedrijventerrein Het Broek in Arnhem. Kom gerust eens kijken in onze productie! Ze worden met de hand gemaakt; echt vakmanschap. Al bijna 20 jaar werk ik op bedrijventerrein Het Broek, eerst bij LSA Luchtgordijnen aan de Pieter Calandweg en sinds 2009 bij Deko Holland aan de Simon Stevinweg. In die jaren heb ik het bedrijventerrein zien veranderen. Ik merk dat er onrust en onvrede is bij eigenaren en ondernemers. StAB is sinds enkele jaren actiever geworden om daadwerkelijk zaken aan te pakken en te veranderen. Er zijn al stappen gemaakt, maar we zijn er nog niet. Hierin draag ik graag mijn steentje in bij, als bestuurder van StAB, in de rol van penningmeester. Naast de financiële componenten, ga ik mij inzetten om samen met ondernemers, vastgoedeigenaren en partners de bedrijventerreinen nog mooier en beter te maken. Ik ben ervan overtuigd dat we met onze gezamenlijke inspanningen een enorme impact gaan creëren.

VAN DE STAB VOORZITTER

Arnhem 2033: samenwerken aan toekomstbestendige bedrijventerreinen

Arnhem is momenteel het toneel van tal van ontwikkelingen. We staan voor de transformatie van wonen en werken. Dit gaat wringen met de bestaande bedrijventerreinen, denk aan RijnPark en Het Broek. Ook hebben bedrijven die meer ruimte nodig hebben of meer energie een probleem omdat er beperkte of geen grond en kilowatt beschikbaar is. Er worden volop plannen geschreven, denk aan Nieuwe Haven, maar de uitvoering stagneert. De opgave voor duurzaamheid voor alle terreinen ligt er, met een nadruk op de energietransitie. Vanuit het bestuur van StAB bevorderen we de participatie van allerlei belanghebbenden in deze transitie en bundelen we slagkracht. De noodzaak om nu in actie te komen is groot, we kunnen niet meer wegstijgen. In deze themakrant nemen we je mee in die ontwikkelingen: 'Op weg naar veerkrachtige bedrijventerreinen in Arnhem richting 2033', belicht vanuit diverse perspectieven. Niet voor niets 2033 omdat de stad Arnhem dan 800 jaar bestaat. Het is daarmee een inspirerend oriëntatiepunt. Waar staan wij als ondernemers en vastgoedeigenaren? En welke horizon streven we gezamenlijk na en hoe gaan we nog beter samenwerken om invulling te geven aan de toekomst van Arnhem?

Hans-Robert van der Doe
Voorzitter StAB

Michiel van der Bent

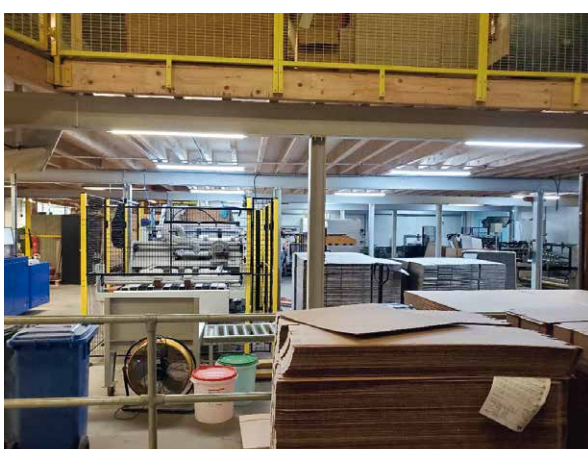
Michiel van der Bent, eigenaar van D-Box, is gehuisvest op het industrieterrein De Bakenhof. Tijdens de COVID-19-pandemie groeide zijn bedrijf aanzienlijk en de bestaande ruimte voldeed niet meer. Dit leidde tot de behoefte aan meer bedrijfsruimte en een grotere vraag naar energie. Omdat energie voor alle ondernemers een steeds kritischer aspect wordt, pleit Michiel ervoor om dit gezamenlijk op te pakken, het te prioriteren, naast alle dagelijkse werkzaamheden.

‘Samen prioriteit geven aan energie’

“Als ondernemer heb je altijd groeiambitie. Terwijl anderen het in de coronaperiode erg zwaar hadden, steeg onze productie. Iedereen bestelde online spullen en die moesten verpakt worden. We maakten lange werkweken om aan de vraag te voldoen, het jaar 2020-2021 was voor ons ‘booming’. Ons pand uitbreiden werd noodzakelijk; ons magazijn is te klein. Nu huren we ruimte bij onze expediteur aan de overkant van de Rijn en pendelen we dagelijks heen en weer tussen productie en opslag.”

Verdubbeling koopprijzen

“Om de komende 10 jaar te groeien, ging ik op zoek naar één gebouw. Ik wilde iets in de regio en vond een locatie in Elst, maar corona dreef de prijzen op. Dus die zoektocht zette ik even stil. Gelukkig kon ik onverwachts een stuk grond van mijn buurman kopen, 2.000 m2 grond waarvan ik 65% mag bebouwen. Op die grond komt de bedrijfshal voor expeditie en ons huidige gebouw blijft voor productie. Ik behoud de bestaande infrastructuur, dat is kostentechnisch verstandig. Wat we ook gaan doen, is het een nieuw aanzicht geven, inclusief het treffen van duurzaamheidsmaatregelen. De eerste stap is van het gas af.”

Batterijtechnologie als oplossing

“De huidige uitdagingen in stroomvoorziening raken ons allen. De nieuwe industrieterreinen krijgen wel zwaardere aansluitingen en wij, op de bestaande terreinen, sluiten achteraan in de rij. Voor Bakenhof staat er de komende 10-15 jaar weinig te gebeuren. Dat is een kwestie waar we als ondernemers mee worstelen. De gesprekken, met de mede-ondernemers van de Green Deal, zijn hierover waardevol. Ik heb er nieuwe inzichten opgedaan. Op Bakenhof ben ik één van de grootverbruikers van stroom. Onze aansluiting heeft overcapaciteit en kan worden gedeeld met de Green Deal partners. Echter, de vraag blijft of we vol-

Energie is een gedeeld vraagstuk, dat gaan we allemaal (nog) meer voelen

doende stroom krijgen van de netwerkbeheerder. Daarom overweeg ik een andere aanpak, met de opkomst van nieuwe batterijtechnologie. Binnenkort kan ik in totaal 1.000 zonnepanelen op mijn dak plaatsen, wat 328.000 kilowatt aan energie oplevert. Op de uitbreiding kunnen we ook nog eens 750 panelen kwijt. Met deze ideeën wil ik mijn ondernemerschap vergroenen en ook anderen helpen.”

Groen ondernemerschap

“Groen ondernemerschap vind ik belangrijk, ook omdat ik onafhankelijk wil zijn van derden. Helaas is de opslag van die batterij nu nog maar een paar dagen. Als er alternatieven komen, waarbij je energie kan omzetten naar

een langere energiedrager, sta ik vooraan in de rij. Naast de aanpak met zonnepanelen en batterijen, verdiep ik mij dus in alternatieven voor de langere termijn. Zo zijn er in Duitsland wijken waar men een waterstofcentrale in de tuin heeft. In de zomer produceer je met zonnepanelen waterstof, in de winter wordt het omgezet naar energie. Daarmee ben je echt off grid. Groen zijn is mijn doel, en mijn product is daar een weerspiegeling van - golfkarton is volledig recyclebaar. Het vergroenen is een verplichting die we aan de gemeenschap hebben.”

Energie: onze gezamenlijke uitdaging in de Green Deal

“Energie is een gedeeld vraagstuk, dat gaan we allemaal (nog) meer voelen als ondernemers. We moeten onze krachten bundelen en creatieve oplossingen verkennen. Denk aan het gezamenlijk inkopen van energie of misschien wel het verwerven van hele terreinen. Ook al zijn we druk met onze dagelijkse werkzaamheden, dit moeten we samen prioriteren, als ondernemers en partners in de Green Deal.”

Hans-Robert van der Doe

Een reflectie door Hans-Robert van der Doe

Toekomst van Arnhemse bedrijventerreinen

Hans-Robert van der Doe, voorzitter van StAB, werpt een kritische blik op de huidige situatie en de toekomst van de bedrijventerreinen in Arnhem. Hij belicht de kansen en uitdagingen en benadrukt het cruciale samenspel tussen overheid, ondernemers en vastgoedeigenaren voor de groei van de stad.

Van essentieel belang voor economie, welzijn en welvaart

“Ik zie dat StAB zichtbaarder wordt. Niet alleen bij ondernemers en vastgoedeigenaren op de bedrijventerreinen, maar ook ambtelijk en bestuurlijk. Ondernemers en eigenaren herkennen in StAB een verenigde stem. Wij vertegenwoordigen een aanzienlijke groep die van essentieel belang is voor de economie en het welzijn van Arnhem. Toch zijn we soms nog onderbelicht. Hoewel de situatie verbetert, is het een doorlopend proces om zichtbaar te blijven.”

Willen en waarmaken

“Druk op ondernemers vanuit de overheid is groot als het gaat om verduurzaming, energietransitie en verdichting. De mogelijkheden zijn echter beperkt. Als het gaat om handhaving en veiligheid gaat het om primaire taken van de overheid. Daarvoor is gelukkig steeds meer aandacht bij de overheid. Om onze terreinen schoon, heel en veilig te houden is zowel van de kant van ondernemers als van de overheid permanente aandacht en inzet nodig. We moeten willen en gaan waarmaken!”

Financiële ondersteuning door overheid

“Vrijmaken van financiële middelen is daarin cruciaal. Ik zie een positieve verschuiving die mij hoopvol stemt. Het besef van urgentie bij de gemeente groeit. Het behoud van dit momentum en de vertaling naar concrete acties zijn van essentieel belang voor vooruitgang. Het ambtiedocument van Het Broek, dat momenteel door gemeente en StAB wordt opgesteld, belooft daaraan bij te dragen. Ook tonen we met onze betrokkenheid bij Green Deals, dat we concrete stappen zetten.”

“Gezien de miljoenen die al worden ingezet voor woningbouw, vind ik dat ook een deel moet worden gereserveerd voor de verbetering van de bedrijventerreinen. Dit is ook nodig voor het ontwikkelen van nieuwe vormen van bijvoorbeeld parkeren. Een geïntegreerd parkeersysteem centraal op een bedrijventerrein kan: doordeweeks parkeren door werknemers op de bedrijventerreinen en in het weekend voor bezoekers van de stad. Dit creëert weer ruimte voor inclusievere bouw op de bedrijventerreinen.”

Werkgelegenheid behouden op Arnhemse bedrijventerreinen

“Ik hoor veel over circulaire economie, maar wat is dat? Hoe ziet dat eruit? Ik lees dat daar veel ruimte voor nodig is en daar gaat het wringen. Er is te lang door de gemeente gedacht ‘laat die Arnhemse bedrijven maar naar de omliggende gemeenten verhuizen’. Dat is logisch bij bijvoorbeeld grootschalig transport; die passen beter buiten de stad. Maar je moet wel zorgen dat werkgelegenheid behouden blijft op onze eigen bedrijventerreinen. Wanneer die mensen in hun eigen stad kunnen werken, neemt de druk op de infrastructuur af.”

Duurzame bijdrage

“Ik ben er van overtuigd dat in 2033 onze bedrijventerreinen er heel anders uit zien. Dat er bedrijven gevestigd zijn die op een duurzame manier een bijdrage leveren aan onze Arnhemse economie en werkgelegenheid. Dat kan niet zonder een goede samenwerking tussen overheid en ondernemers en ondernemers onderling. StAB zal zich daarvoor blijven inzetten.”

Ontwikkelingen op gebied van veiligheid

Veiligheid en criminaliteit ontwikkelen zich continu en veiligheidsthema's volgen elkaar in rap tempo op. Eerder waren het vooral woning- en bedrijfsinbraken en fietsendiefstallen. Nu gaat het steeds vaker over ondermijning en cybercrime. Inmiddels is het wel duidelijk dat iedereen zichzelf en het bedrijf moet beveiligen om de kans op een inbraak te verkleinen, maar bij de thema's ondermijning en cybercrime is dat vaak minder vanzelfsprekend.

Ondermijning en cybercrime zijn vormen van criminaliteit die voor velen minder zichtbaar zijn en men ondervindt er minder direct schade van. Ondanks dat de uitstraling klein lijkt te zijn, zijn de risico's en de impact ervan wel degelijk groot. Het gaat om grote bedragen. En als het misgaat dan gaat dit meestal gepaard met veel geweld, zoals liquidaties. Deze afrekeningen hebben een groot effect op de veiligheid en het veiligheidsgevoel in de nabije omgeving.

Impact op omgeving

Er zijn ook andere risico's. Denk aan een brand in een hennepkwekerij of een foutje in het proces bij de xtc-productie, met mogelijke explosies met gewonden of zelfs doden tot gevolg. Dit zien we niet alleen in woonwijken, maar gebeurt zeker ook op de bedrijventerreinen. Ondermijning zorgt niet alleen voor potentieel onveilige situaties, maar kan ook leiden tot oneerlijke concurrentie. Producten worden door middel van het witwassen van het geld goedkoper aangeboden. Het zorgt voor een onaantrekkelijk vestigingsklimaat; mensen voelen zich niet veilig vanwege eerdere incidenten.

Blijf samen alert!

Data wordt steeds meer geld waard. We worden afhankelijker van techniek. Als bedrijf loop je daarmee een potentieel risico. Daar moeten we ons allen bewust van zijn. Als we een vuist willen maken tegen cybercrime en ondermijning, is samenwerking essentieel. Vanuit StAB zijn wij in gesprek met onder andere de gemeente, geven we voorlichting aan ondernemers over beide thema's om risico's te verkleinen. Het met elkaar alert zijn en blijven, data-gedreven werken én gebruik maken van elkaars expertise wordt de komende jaren steeds belangrijker.

Surveillance op bedrijventerreinen

Een beveiligingsbedrijf surveilleert al op de diverse bedrijventerreinen. Zij zijn actief op het moment dat bedrijven gesloten zijn en de sociale controle beperkt is. We gaan kijken of we deze medewerkers ook kunnen trainen om ondermijning te herkennen en de signalen neerleggen waar ze horen. Ook willen we een pilot starten met cameratoezicht voor het vergroten van de veiligheid. Kortom: extra oren en ogen, het melden van afwijkende situaties en het daadwerkelijk oppakken van signalen zijn van groot belang!

Debora Lenten
KVO-manager StAB

Vlnr:
Wouter Groothedde,
Ahmed Marcouch,
Hans-Robert van der Doe
en Debora Lenten

In gesprek met burgemeester

Op 2 oktober jl. waren we in gesprek met burgemeester Ahmed Marcouch over veiligheid, criminaliteit en ondermijning op onze StAB bedrijventerreinen. Resultaat: samen een agenda maken met daarin concrete doelen zodat onze terreinen schoon, heel en veilig zijn voor nu en de toekomst.

Robbert Nesselaar: Versnellen en verbinden richting 2033

Met elkaar zetten we Arnhem nóg beter op de kaart

Op 13 juli 2033 is het exact 800 jaar geleden dat Arnhem stadsrechten kreeg. Het is te vroeg om te beginnen met de voorbereidingen van de festiviteiten. Maar die periode van 10 jaar is wél perfect voor een 'moonshot': met elkaar een ambitie voor de stad realiseren. Denken combineren we met doen: groot durven dromen, klein beginnen. De Denktank van StAB met 2033 in het vizier, is daar een mooi voorbeeld van: gericht op toekomstbestendige, veerkrachtige Arnhemse bedrijventerreinen.

Versnellen en verbinden

Arnhem heeft veel relevante kennis in huis als het gaat om mondiale transities, zoals rond de energietransitie en het verduurzamen van de modesector. Voor die transitie wereldwijd is de komende periode van 10 jaar cruciaal. Arnhemse ondernemers en (kennis)instellingen zorgen via creatieve en oplossingsgerichte samenwerking voor impact, op zeer uiteenlopende gebieden. Ook het combineren van roadmaps tot 2033 (en verder) kan een waardevolle, samenhangende aanpak voor de stad opleveren. De vele mooie

innovaties die in Arnhem ontstaan kunnen we ook in onze eigen stad inzetten en laten zien. Dat draagt ook bij aan de identiteit van de stad: met trots zichtbaar maken wat er allemaal gebeurt, zoals op Arnhemse bedrijventerreinen. Met ruimte voor experiment, en Arnhem als een 'urban lab'. De periode richting 2033 wordt op die manier benut als katalysator van bestaande trajecten.

Citymarketing doe je samen

Met elkaar zetten we Arnhem beter op de kaart. Stichting Citymarketing Arnhem vervult de rol van regisseur en verbinder, en tegelijkertijd vertalen we strategie naar concrete actie. Die promotie van de stad kan heel eenvoudig zijn: plaats een pakkende zin over Arnhem in je personeelsadvertentie, benut de online toolkit voor een mooie foto op je website, gebruik het leuke A-logo enz. De optelsom van vele acties is onbetaalbaar. Op die manier zorgen we ervoor dat voldoende mensen Arnhem vinden om te werken, studeren, ondernemen, wonen en bezoeken. Een goed imago van Arnhem is een gezamenlijk belang.

Nog 10 jaar te gaan richting 800 jaar Arnhem. Dergelijke getallen zetten je aan het denken over rentmeesterschap en verantwoordelijkheid nemen. We staan op de schouders van onze voorgangers en wij geven de mooie stad Arnhem weer door. Met elkaar werken we aan een veerkrachtige stad waar het goed ondernemen is. En we werken samen aan een sterk merk Arnhem. Dat alles geeft veel energie!

Robbert Nesselaar

Directeur van Stichting Citymarketing Arnhem

Ondertekening Green Deals

1

Green Deal IJsseloord I

Op 4 september jl. is de Green Deal IJsseloord I getekend. Hierbij waren aanwezig: Gemeente Arnhem, HAN, VNO-NCW, Rabobank, The Economic Board, ondernemers/eigenaren én huurders/gebruikers van IJsseloord I. De gemeente heeft toegezegd om ook de openbare ruimte te vergroenen.

2

Green Deal Nieuwe Haven

De ondertekening van de tweede Green Deal volgde op 5 oktober jl. voor Nieuwe Haven. Daarmee committeert men zich aan het verduurzamen van het bedrijventerrein. Zoals het treffen van energiebesparende maatregelen, (gezamenlijke) duurzaam opwekken van energie, het reduceren van emissies door bijvoorbeeld het vervangen van scheepsaggregaten door wal-stroom, inclusief het vergroenen van het terrein.

Een Green Wat?

Is je nog niet precies duidelijk wat een Green Deal nou is? Een Green Deal is een convenant waarin concrete projecten, die leiden tot verduurzaming en een toekomstbestendig bedrijventerrein, staan beschreven. Deze projecten zijn gebaseerd op wensen en eisen vanuit ondernemers op het terrein. Zij tekenen dan ook voor commitment.

Thema's

De Green Deal beschrijft projecten binnen de thema's:

- Klimaatadaptatie en een groene werkomgeving
- Een integrale energietransitie
- Mobiliteit en infrastructuur
- Circulariteit

Kom in actie!

Actief deelnemen in één van de projectgroepen en zo de voortgang bevorderen? Dat kan! De projectgroepen zijn inmiddels gestart maar, er is nog ruimte voor actieve participanten. Neem hierover contact op met Milan Zewald, projectmanager Green Deal, via mzewald@stab-arnhem.nl

Christian Lorist, projectmanager bij VNO-NCW

Trends op bedrijventerreinen, op weg naar 2033

Christian Lorist vertelt over de ontwikkelingen die hij ziet op weg naar 2033. VNO-NCW behartigt de belangen van ondernemingen van uiteenlopende grootte en verspreid over alle sectoren.

Bedrijventerrein als motor van de verduurzaming van Arnhem

Bedrijventerreinen in Arnhem vormen een centrale rol in zowel de energietransitie als de economische overgang naar duurzame energie. Dit vergt aanzienlijke investeringen in nieuwe energiesystemen waarvan de ruimtelijke impact groot is. Het bedrijfsleven is essentieel hierin. Bedrijventerreinen zijn namelijk de hubs in deze transitie. 60% van het energieverbruik vindt hier plaats. Waar de rekening komt te liggen, is een belangrijk onderwerp van debat. De energietransitie is daarmee ook een economische transitie. Eén ding is zeker: het bedrijfsleven is een cruciale speler die de nodige maatregelen moet gaan uitvoeren.

Arnhemse bedrijventerreinen als landelijke proeftuin

De bedrijventerreinen in Arnhem, zoals Nieuwe Haven, IJsseloord 1 en Industriepark Kleefse Waard, worden mogelijk een landelijke proeftuin voor de centrale energienetwerken waarin energieproductie en -consumptie worden gecombineerd. Dit omvat onder andere:

- een gesloten distributiesysteem op IJsseloord I
- een megabatterij die opgewekte energie opslaat van windmolens en zonnedaken;
- restwarmte van industriële bakkerijen delen in een warmtenet waar ook wijken op aangesloten zijn.

Van bedrijventerrein naar werklandschap

Nederland telt meer dan 3.800 bedrijventerreinen

met 98.068 hectare oppervlakte, waar bijna een derde van de werkende bevolking actief is. Uitdagingen en kansen ontstaan door woningnood, energietransitie en klimaatadaptatie, waarbij beperkte ruimte een rol speelt. Door verdere vergroening van de openbare ruimte anticiperen we op klimaatveranderingen en houden we steden en regio's leefbaar en gezond. Groen-blauwe structuren (respectievelijk beplanting en water) zorgen voor verkoeling, verminderen het risico op wateroverlast en zijn goed voor de biodiversiteit. In 2033 is RijnPark een mix van wonen en werken, en net zoals de Jansbeek, hebben we straks vergelijkbare water- en groenpartijen op dit bedrijventerrein.

Functiemenging gaat niet zonder acceptatie

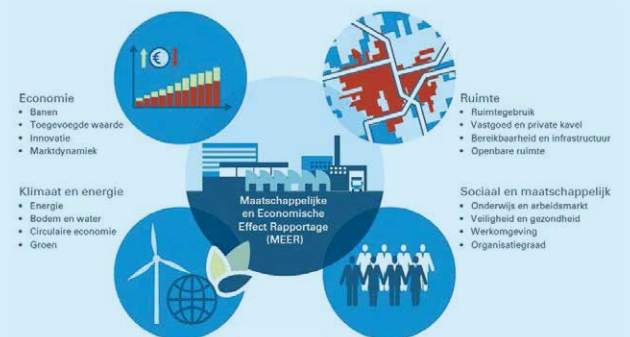
In 2033 is Arnhem een stad waar wonen en werken hand in hand gaan. Functiemenging is de normaalste zaak van de wereld. Met de woningbouwplannen wordt deze ontwikkeling nu ingezet. Het Arnhemse college moet ervoor zorgen dat werken dan ook mogelijk blijft. Dus niet tornen aan de bestaande milieucategorieën op deze werklocaties. Wil je wonen in een mooie stedelijke dynamiek, dan heb je als bewoner ook te accepteren dat er gewerkt wordt. En dat werken gepaard gaat met geluid, vervoersbewegingen en dynamiek. Dit is een essentieel aspect om de aantrekkelijkheid van Arnhem voor de toekomst te waarborgen en ervoor te zorgen dat wonen en werken harmonieus samengaan in 2033.

Ambities bedrijventerrein Het Broek

Voor bedrijventerrein Het Broek kijken we zelfs nog verder vooruit, namelijk naar 2040. Samen met ondernemers, vastgoedeigenaren, gemeente Arnhem, StAB en ruimtelijk advies- en onderzoeksbureau Stec Groep wordt gewerkt aan het Ambitiedocument Het Broek 2040.

Daarin komen vraagstukken aan de orde als:

- Welk type bedrijven zijn er in 2040 gevestigd?
- Wat is het profiel en welke uitstraling heeft het terrein in 2040?
- Hoe werken we in 2040 samen op het terrein en met de omgeving?
- Waar staat Het Broek in 2040 bekend om? Waar zijn we trots op?

Discussie over vier thema's

In juni werd de eerste bijeenkomst georganiseerd voor ondernemers. Er werd ingezoomd op onder andere de stedelijke ontwikkelingen in Arnhem, de relatie van die ontwikkelingen met Het Broek, inclusief de kansen en uitdagingen voor de toekomst. Vier thema's stonden centraal: economie, ruimte, klimaat & energie en sociaal & maatschappelijk.

Aan de hand van stellingen is gediscussieerd over wat wel en niet wenselijk is voor de toekomst.

In augustus volgde een bijeenkomst voor vastgoedeigenaren. Hier lag de nadruk op het gedeelde eigenaarschap om van Het Broek een toekomstbestendig bedrijventerrein te maken. De komende periode gaat Stec Groep verder met het interviewen van ondernemers.

Informatie gebundeld tot ambitiedocument

Stec Groep heeft deze informatie gebundeld tot een eerste versie van het Ambitiedocument waarin er zowel aandacht is voor de korte als de lange termijn. Dit is op 25 oktober jl. gepresenteerd aan de ondernemers en vastgoedeigenaren.

Meer weten over het ambitiedocument?

Kijk op stab-arnhem.nl en op Chainels.

Wist je dat ...

... Het Broek het oudste bedrijventerrein van Arnhem is?

... en daarbij zorgt voor zo'n 6% van de totale werkgelegenheid in Arnhem?

... StAB een stichting is zonder leden?

... en dat we er dus zijn voor elke ondernemer op de bedrijventerreinen?

... er meer Green Deals gaan volgen, namelijk op Bakenhof, Rijkerswoerd en De Overmaat?

... je je nog kan aanmelden voor de Veiligheidsconferentie ALERT, AWARE & ACTIE: samen vóór kwaliteitsverbetering en tegen ondermijning! Via Chainels.

Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
Vlamoven 34, 6826 TN Arnhem
(026) 351 82 45
www.stab-arnhem.nl
info@stab-arnhem.nl
www.chainels.com/stab

Met dank aan Carlo van der Borgt, Christian Lorist, Claudia Esman, Debora Lenten, Hans-Robert van der Doe, Jan Ros, Leendert Combee, Michiel van der Bent, Milan Zewald, Nermina Kundić, Pamela Zeylstra, Robbert Nesselaar, Wouter Groothedde

Coördinatie en (eind)redactie Esmiralda van Lieshout, www.columnsandmore.nl
Fotografie Al Hajem, Jacques Kok, Esmiralda van Lieshout, Marco Derksen, Rinus Baak, Suzanne Valkenburg
Vormgeving Herman Dijenborgh, www.bius.nl
Drukwerk Damen Drukkers
Opplage 875 stuks